

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Ο ΒΥΡΩΝΑΣ

(Κομμάτια από τα άρθρα που έγραψαν ο Βύρωνας στην εφημερίδα του «Τηλέγραφος». Την εφημερίδα αυτή την έβγαλεν ο ποιητής μαζί με την άλλη «Τὰ Ἑλληνικά Χρονικά», μόλις έφτασε στην Κεφαλλονιά στα 1823, με το σκοπό να γνωρίσει στην Εύρώπη την αληθινή κατάσταση των Ἑλληνικῶν πραγμάτων. Το μικρό τυπογραφείο, που το είχε φέρει μαζί του, ήτανε στημένο επάνω στο καράβι, όπου έμεινε εννέα μήνες προτού πάει στο Μεσολόγγι.)

...Στόν καθένα, που θέλει να ξετάση με λίγη προσοχή και με καλή πίστη την Ἑλληνική υπόθεση, είναι φανερό ότι η επανάσταση τούτη όχι μονάχα δεν έχει καμιά σχέση με τις νωπές Ἐπανάστασες τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, μά κι ότι στην καινούργια Ἱστορία κ' ίσως και στην αρχαία δεν υπάρχει παράδειγμα Ἑθνους, που με δικαιώματα μεγαλείτερα απ' όσα έχει η Ἑλλάδα, να πιχειρίστηκε να ξαναπαρή τη λευτεριά του που του άρπαξαν. Πώς θα μπορούσε κανένας ν' αμφισβητήσει στον Ἕλληνα το δικαίωμα να γυρέψει τη γις τῶν προγόνων του και τη λευτεριά του με τὰ ἴδια εκείνα δπλα, που ἐχρησιμοποίησαν για να τοῦ τήνε στερήσουν;

«...Ἕλληνες! ἴσαμε τώρα ἐκάματε τὸν ἀγῶνά σας με θαυμάσιο τρόπο· και λέω θαυμάσιο, ἐπειδὴ δὲν ἐχρηιστήκατε τις ξένες λόγχεις για ν' ἀρχίσετε τὸ ξεσλαβωμό σας. Τώρα όλα κρέμονται ἀπὸ τὴ γνώση που θάχετε για να ἀναγκάστε τοὺς ἄλλους να σεβαστοῦνε τὴν ἱερότητα τῶν δικαιωμάτων σας...

«...Οἱ πρόγονοί σας, Κύριοι, ήταν προορισμένοι να δώσουνε στὸν κόσμο τὴ λάμψη, τὴ δύναμη, τὸν πολιτισμό. Ἦταν ὁ πρωτότοκος γυιὸς τῆς μεγαλοφυΐας και τῆς παλληκαριᾶς. Μὰ ἀρχίσανε να μαλῶνουν, να τρώγουνται, να πολεμᾷ ὁ ἕνας τὸν ἄλλο. Τὰ μαλώματά τους ἔγιναν ἀντιζηλίες, οἱ ἀντιζηλίες καταντήσανε σὲ μιση θανατικά και περιορίζοντας τὴ δόξα τους μόνο στὸ να νικήσουνε μέσα στην ἴδια τους τὴ χώρα φανερώσανε στὴ φιλοδοξία πονηροῦ ἡγεμόνα τὰ μυστικά τῆς ἀδυναμίας τους. Καθὼς ἦτανε χωρισμένοι σὲ μεγάλες οἰκογένειες ἐμποδίστηκαν ἐξαιτίας τὰ μαλώματά τους να βροῦνε κεντρικὴ δύναμη. Τὸ ἐλάττωμα τοῦτο, που τὸ μεγαλείτερο μέρος του ἦτανε συνέπεια τῆς οὐσίας τῶν πρώτων τους θεσμῶν, ἀπὸ τὰ χρόνια ἐκεῖνα στάθηκαν ἀφορμὴ να πέση εὐκόλα ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τὴ μιὰ σκλαβιά στην ἄλλη μ' ὅσο κι ἂν εἶχεν ἐνθουσιασμό για τὴν ἐλευθερία. Οἱ ναοί σας, τ' ἀγάλματά σας, οἱ ἥρωές σας, οἱ φιλόσοφοί σας, οἱ καλλιτέχνες σας, οἱ ποιητές σας, ἐσώσανε δικαιώματα για να τοὺς θανατώσουν και να ἐνδαφέρουνται γι' αὐτοὺς οἱ κατοπινοί. Ὑπάρχει μέσα στ' ὄνομα τῆς πατρίδας σας γοητεία· και νᾶχετε πεποῖδηση πὼς ἀπὸ τιμὴ στην παλιά σας δόξα τὸ ζήτημα τοῦ λευτερωμοῦ σας εἶναι τώρα ἡ εὐχὴ δλης τῆς ἀνθρωπότητος. Μὰ ἀνίσως και ξαφανίσετε τὴ γοητεῖαν αὐτὴ ἀπὸ ἀσύστατη διαγωγὴ σας, ἂν οἱ ἀρ-

χηγοί, ἡ Κυβέρνηση κ' οἱ πρώτοι τοῦ τόπου δὲ δώσουνε ἄλλη ἐγγύηση παρὰ τὴ φιλοδοξία τους και τὸ ἀτομικὸ τους συμφέρο, κι ἂν σ' ἀγῶνα, που παρουσιάζει τόσες δυσκολίες για να ὑποστηριχτῇ, ἀρχίστε να μπαίνετε με τὸ φτόνο, τις ὑποψίες και τὴ μανία τοῦ κέρδους, θὰ δείξετε τότες ὅτι ἡ σκλαβιά σᾶς ἔκαμεν ἀνίκανους ν' ἀλλάξετε κατάσταση. Τις διχονοίες σας τις κρυφοκοιτάζουν· κι ἀπάνω σ' οὐτὲς θὰ ὑπολογίσῃ ἡ πολιτικὴ τῆς Εὐρώπης. Ἡ δύναμη τῶν τυράννων παίρνει ζωὴ μόνο ἀπὸ τὸ δικό σας πείσιμο. Ἡ ἱστορία κάθε σχεδὸν Ἐπανάστασης εἶναι ἀπάνω· γάτω κ' ἱστορία δλων ἐκείνων που τὴν ἀναψαν.»

ΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΒΥΡΩΝΑ ΣΕ ΦΙΛΟ ΤΟΥ

Ἦχει ἡμερομηνία 10 τοῦ Μάρτη 1824. Στάλθηκεν ἀπὸ τὸν ποιητὴ σ' ἕνα φίλο του, που τοῦ ἐσύstavε ν' ἀφίση τοὺς βάλτους τοῦ Μεσολογγίου και να πάη να μείνη σ' ἕνα ἐξοχικὸ σπίτι.)

«Σᾶς εἶμαι πολὺ ὑποχρεωμένος για τὴν προσφορά σας· μὰ δὲ θὰ παραδεχτῶ να ξεμυκρύνω, μήτε μιὰ στιγμή ἀπ' ἐδῶ, ὅσο ἡ παρουσία μου θάνα· και μιὰ στάλα ὠφέλιμη. Ἡ υπόθεση ἀξίζει όχι μιὰ ζωὴ σὰν τὴ δική μου, μὰ ἑκατομμύρια ζωές· κι ὅσο θὰ μπορῶ να κρατιέμαι στὰ πόδια μου, θὰ ὑποστηρίζω τὸν ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων. Ὅχι ἐπειδὴ δὲν ξέρω τὰ ἐλαττώματά μου, οὔτε ἐπειδὴ δὲν καταλαβαίνω τις δυσκολίες τῶν προσπαθειῶν μου τούτων, ἀλλὰ ἀφοσιώθηκα σ' αὐτοὺς και θὰ φτιάσω ἴσαμε τὴν ἀκρῆ.»

ΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση σ' ὅλη τὴ χώρα, που ἔγινε κατόπι τὸ «Ἑλληνικὸ βασιλεῖο», δὲν ἦταν κανένα τυπογραφεῖο. Μόνο στὴν Κέρκυρα ἦταν ἕνα κι ἄλλο ἕνα μικρὸ στὴ Ζάκυνθο. Μερικά τυπογραφεῖα που εἶχανε γίγει ἀπὸ καιρὸ οὐ καιρὸ στὴν Πόλη, στὴ Σμύρνη, στὰ Μοσχονήσια, στὴ Χίο ἐξήσανε πολὺ ὀλίγα χρόνια.

Στὴν ἐπαναστατημένη Ἑλλάδα ἰδρύθηκε τυπογραφεῖο πρῶτα-πρῶτα στὴν Ὑδρα στὰ 1822 ἀπὸ τοὺς προεστούς τοῦ νηιοῦ και σ' αὐτὸ τυπωνότανε ἡ εφημερίδα «Ὁ Φίλος τοῦ Νόμου», που τὴν ἔδρανε ὁ φιλέλληνας Ἰωσήφ Κιάπε.

Δεύτερο τυπογραφεῖο ἔγινε στὴν Ἀθῆνα στὰ 1823. Τὰ εἶχε χαρίσει ὁ Ἀγγλος φιλέλληνας Στάνχωπ. Σ' αὐτὸ τυπωνότανε ἡ «Ἐφημερίς τῶν Ἀθηῶν», που τὴν ἔγραψεν ὁ Γ. Ψάλλας.

Τρίτο τυπογραφεῖο ἔγινε στὸ Μεσολόγγι στὰ 1824. Σὲ τοῦτο τυπωνότανε ἡ εφημερίδα «τὰ Ἑλληνικά Χρονικά», που τὴν ἔγραψεν ὁ φιλέλληνας Μάγερ.

Τέταρτο τυπογραφεῖο ἦταν τοῦ Ἀναπλιοῦ κι αὐτὸ στὰ 1824. Ἐκεῖ ἐτυπωνόταν ἡ εφημερίδα τοῦ Θ. Φαρμακίδου «Γενικὴ Ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος».

Τὰ τέσσαρα αὐτὰ μικρὰ τυπογραφεῖα μόλις ἀρκοῦσαν για να τυπώνουν και τοὺς νόμους και τὰ διατάγματα τῆς Κυβερνήσεως.

ΓΡΑΜΜΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΑΠΟ ΤΟ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ

(Μᾶς τὸ ἀνακοινώνει ὁ κ. Γιάννης Βλαχογιάννης,
Διευθυντὴς στὰ Γενικά Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους).

**Προσωρινὴ Διοίκησις τῆς Ἑλλάδος
Πρὸς τὴν Σεβαστὴν Διοίκησιν
Ἡ Διευθύνουσα τὰ τῆς Δυν. Ἑλλάδος
Προσωρινὴ Ἐπιτροπὴ.**

Ἡ Ἐπιτροπὴ αὕτη καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ θαλάσσης, καὶ δι' ἀπεσταλμένων της δὲν ἔπαυσε παρασταίνοια τὴν κατάστασιν τῶν ἐνταῦθα πραγμάτων, τὴν παντελὴ ἔλλειψιν τῶν μέσων, καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ταχείας προμήθειας αὐτῶν. ἀλλὰ πὲρ βαυλιταίνον ἀφ' ἑνὸς τῆς καρδίας της βλέπει ὅτι καμμία, ἢ τοσούτοις πολλὰ ὀλίγη ἀκρόασις καὶ προσοχὴ ἐδόθη εἰς τὰ ἀναφερόμενα παρ' αὐτῆς. διότι, ἐν ᾧ ἡ κατάστασις ταύτης τῆς Πόλεως ἦτον πρὸ πολλοῦ γνωστὴ, ἐν ᾧ τὰ πολυειδῆ μέσα τῆς ὑπερασπίσεως ἔλλειπαν, ἐνῶ κατεῖχον πόρος προσωρινῆς ἐξοικονομήσεως δὲν ἦτον, καμμία μ' ὅλα ταῦτα σημαντικὴ βοήθεια δὲν ἐγένετο, ἀλλὰ πάντοτε ἡ Σ. Διοίκησις ἐστοχάσθη, ὅτι μὲ μικρὸν καὶ τῆς στιγμῆς μέσον ἡμποροῦσεν, ἢ ἡμπορεῖ νὰ βασταχθῇ μία πολιορκία, ἥτις διαρκεῖ ἤδη πλέον τῶν δύο μηνῶν, καὶ ἡ ὁποία, Κύριος οἶδε! πότε καὶ πῶς θέλει τελειώσῃ· ἐπειδὴ ὁ Πολιορκητὴς τῶν δύο Πόλεων Μεσολογγίου, καὶ Ἀνατολικοῦ ἔγειρε, διὰ νὰ εἰπωμεν οὕτως, ἔξωθεν αὐτῶν νέα φρούρια, πυροβολῶν ἀκατάπαυστα, καὶ κατασκευάζων ἡμέραν καὶ νύκτα νέα χαρὰκώματα, διὰ τῶν ὁποίων ἐφθασεν ἤδη εἰς τὴν Πρόταφρον ταύτης τῆς Πόλεως. ἀλλὰ τὸ κακὸν ἦτον ὅπως οὐκ ἔμελλεν ἐν ὅσῳ ἡ πολιορκία ἐνθαρρυνεῖτο μόνον διὰ ξηρᾶς. τῶρα δὲ ἐγένετο ἀποκλεισμός καὶ διὰ θαλάσσης, διότι πρὸ δύο ἡμερῶν 36 πολεμικὰ ἐχθρικά πλοῖα ἐμφανίσθησαν εἰς ταῦτα τὰ παράλια, ὥστε ἐμποδίζουν ὀλοκλήρως τὴν θαλάσσιον συγκοινωνίαν μας.

Ἀποκλεισμένοι καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ θαλάσσης χωρὶς τροφᾶς, χωρὶς πολεμοφόδια, χωρὶς χρήματα, εἶναι ποτὲ δυνατόν αἱ δύο αὗται Πόλεις νὰ βασταχθοῦν χωρὶς ταῦτα τὰ εἰς τὴν διατήρησιν τῶν ἀφεντα μέσα; Ἐπειδὴ ἦτον τῶν ἐνδεχομένων τὰ πρόγματα νὰ φθάσουν εἰς τὴν ὁποίαν ἤδη ἐφθασαν κατάστασιν, ἢ ἐπιτροπὴ δὲν ἔλειπε κατὰ χρόνον πρὸς ἀποφυγὴν καὶ ἀπεκκλίσειον συμβεβηκότος, νὰ παραστήσῃ μὲ ὅλην τὴν ἀλήθειαν τὴν στάσιν τῶν πραγμάτων, καὶ μετὰ δακρύων νὰ παρακινήσῃ τὴν Σ. Διοίκησιν νὰ κάμῃ ἐγκαίρως τὴν ἀναγκαίαν προμήθειαν, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν εἰσηκούσθη.

Ἐὰν εἰς ταύτην τὴν κρίσιμον στιγμὴν δὲν ἐτίθετο ἐδῶ κατὰ περίστασιν 25/Χ: περίπου ὀκτώδες καλαμποκίον, ἔτι τροφὴ δὲν ἦτο διὰ τὰ στρατιώματα, τὰ ὁποία ἀδύνατον εἶναι εἰς τὴν ἀπείραν τὴν πείραν, συνειδυμένα ὄντα εἰς τὴν ἀφθονίαν. ἀλλ' ἔτι διὰ τοῦτο δὲν παύουν τοῦ νὰ βασανίζον ἡμέραν καὶ νύκτα τὴν Ἐπιτροπὴν, ζητοῦντα τὴν πληρωμὴν τῶν σιτηρεσίων των. Καὶ ἐνῶ μάλιστα γράφεται ἡ παρούσα ἐπαραπομπὴ ἀναφορὰ δύο Σουλτανικῶν Σωμάτων,

τὰ ὁποία ζητοῦν ἐπιμόνως τὰ σιτηρέσια των, καὶ ἐὰν δὲν δοθῇ ἀκρόασις εἰς τὸ ζήτημά των φοβερίζουν νὰ πράξουν μυρίας ἀταξίας, τὰς ὁποίας δὲν εἶναι μακρὰν τῆς πιθανότητος νὰ θάλουν καὶ εἰς ἔργον, διότι γνωστὴ εἶναι ἤδη ἡ ἐν μέρει πιστὴ ἐκτέλεσις τῶν ὑποσχέσεων τῶν στρατιωτικῶν.

Διὰ τὸν γνωστὸν ἀκατάπαυστον πυροβολισμόν, καὶ τοῦ ἐκμισθόν, ἢ πολλὰ ὀλίγη μαρτυρία, ὅση φυλατισμένη μὲ οἰκονομίαν εὐρίσκειτο, ἐσώθη, καὶ ἰδοὺ ἐδριοκόμεθα στερημένοι ἀπὸ ἐν τῶν πρωτίτων μέσων τῆς ὑπερασπίσεως.

Πρὶν φθάσωμεν εἰς τὴν δεινὴν ταύτην ἀκμὴν, δὲν ἐλείψαμεν νὰ προστρέξωμεν καὶ εἰς τοὺς Ἐπισημοφύλακας φιλογενεῖς, ζητοῦντες τὴν βοήθειάν των ἢ διὰ ὑποχρεωτικῶν, ἢ διὰ συνεισφορᾶς, ἀλλὰ κατὰ ἀτυχίαν αἱ παρακλήσεις μας δὲν προήγαγον τὸν ἐλπιζόμενον καρπόν.

Στερημένοι λοιπὸν τῶν ἀναγκαίων μέσων, ἀποκλεισμένοι καὶ διὰ ξηρᾶς, καὶ διὰ θαλάσσης, ἐγκαταλειμμένοι πανταχόθεν, δὲν εἰσέβουμεν πῶς, καὶ πόσον ἔγουμεν ἀκόμη νὰ βασταχθῶμεν. Ἡ Σ. Διοίκησις ποτὲ δὲν ἠθέλησε νὰ καταπεισθῇ, ὅτι ἡ προμήθεια τὴν ὁποίαν ἐκ διαλειμμάτων ἐστειλε περὶ τοῦ σημαντικοῦ τοῦτου μέρους, δὲν ἦτον μήτε διαρκής, μήτε ἱκανὴ εἰς τὴν θεοαπειλὴν τῶν πολυειδῶν ἀναγκῶν του. Πάντοτε ἐστοχάσθη, ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἡμπορεῖ νὰ βασταχθῇ πρὸς μικρὰ μέτρα. ἐν ᾧ καὶ ἐγγράφως, καὶ διὰ ἀπεσταλμένων εἰδοποιήθη κατ' ἐπαλήθεϊαν, ὅτι ἡ ἰδέα τῆς αὐτῆς δὲν ἦτον ὁρθή. Ἡ ἀμέλεια τὸ νὰ γενῇ ἐνκαίρως πρὸς τὸν κατὰ γῆν Προπυλαιῶν τῆς Ἑλλάδος δὲν εἰσέβουμεν ποῖα δεινὰ ἐπακλόυντα ἡμπορεῖ νὰ ἐπισέση, διότι τὰ πρᾶγματα ἐφθασαν εἰς ὥστε ἀνυμνὴν δυσάρεστον, καὶ ἐνεόουσαν τῶν καὶ τῶν. Μὲ ὅλον τὸν σιενὸν ἀποκλεισθὲν ἢ ἐπιτροπὴ θέλει προσπαθήσῃ ὥστε ἡ παρούσα νὰ φθάσῃ εἰς τὰς γεῖρας τῆς Σ. Διοικήσεως, διὰ νὰ γενῇ γνωστὴ εἰς αὐτὴν ἡ δεινότης τῆς καταστάσεώς μας, τὴν ὁποίαν ἐκλόως ἡμποροῦμε νὰ προῖδῃ ἀπὸ τὰ προγράμματα.

Μένοντες δὲ μὲ σέβας βαθύτατον.

Μεσολόγγιον
30 Ἰουνίου 1825
(Τ.Σ.)
Οἱ ἐμπειροὶ Πατριῶται
Ἰω. Παπαδιαμαντόπουλος
Δημήτριος Θέμελης
Οἱ Γεν. Γραμματεῖς: Γ. Πλητᾶς

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ὁ «Νουμᾶς» ἀναγγέλλει καὶ κοῖνει κάθε νέο βιβλίον, πού δύο ἀντίτυπα του θὰ σταλοῦν στὰ γραφεῖά του. Ἀμα σταλῇ ἕνα ἀντίτυπο θὰ τὸ ἀναγγέλῃ μόνο.

„ΠΥΡΣΟΣ“

ΜΗΝ. ΑΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
Διευθυντής: ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ 4

Ὁ «Πυρσός» εἶναι τὸ φιλολογικὸ ὄργανο τῶν νέων. Βγαίνει κάθε μῆνα καὶ πουλιέται σ' ὅλα τὰ κίονια καὶ τὰ κεντρικώτερα βιβλιοπωλεῖα 1 δρ. τὸ τεῦχος. Ἡ συνδρομὴ του εἶναι 8 δρ. γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ φρ. γ. 10 γιὰ τὸ Ἐξωτερικόν.

Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Ο ΣΟΛΩΜΟΣ

Ἀκούστηκε τὸ πρῶτο τουφέκι τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὸ ξεσκάδωμα τῆς Ἑλλάδας καὶ στὸν ἀντίλαλό του ἀποκρίθηκεν ἡ φωνὴ τοῦ Σολωμοῦ. Ὁ διαλεχτὸς αὐτὸς τῆς Ἰδέας καὶ τοῦ Λόγου μπόρεσε ν' ἀρπάξῃ καὶ νὰ κλείσῃ μέσα στὴν ψυχὴ του ὅλο τὸ νόημα τῆς Ἐπανάστασης. Δὲν ἔγινε μονάχα ὁ τραγουδιστὴς τοῦ ἀγῶνα καὶ τῆς δόξας τοῦ 21· δείχτηκε καὶ ὁ προφήτης, ποὺ ἔβλεπε τὴν Ἑλληνικὴ ψυχὴ ν' ἀνοίγεται στοὺς πλατιοὺς πνευματικοὺς ὁρίζοντες. Καὶ μόνος αὐτὸς στάθηκε δυνατὸς κ' ἱκανὸς νὰ δείξῃ ὅτι ἓνα τόσο μεγάλο περιστατικὸ, σὰν τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση, ἦταν καὶ ξαναγεννημὸς τοῦ Ἑλληνικοῦ νοῦ. Ἐπειδὴ ἓνας λαὸς γιὰ νὰ εἶναι σωστὰ λεύτερος δὲν ἀρκεῖ νὰ μὴ μένῃ στὰ σίδερα τῆς σκλαβιάς· πρέπει νάχη τὴ λευτεριά καὶ στὸ πνεῦμα καὶ στὸ αἶσθημα.

Καὶ νὰ γιατί ὁ Σολωμὸς χτύπησε ὅσο μπόρεσε τὸ σχολαστικισμό, τὸ δασκαλισμὸ τῆς ἐποχῆς του. Ἀδιάφορο τώρα, ἂν ὁ Σολωμὸς μένῃ μονάχος σχεδὸν ἀντιπρόσωπος τοῦ ξαναγεννημοῦ αὐτοῦ. Ἡ ἀλήθεια δὲν ἀλλάζει. Δὲ μπορέσανε νὰ σταθοῦνε δίπλα του ἄλλοι, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦταν πολὺ μεγάλος. Κι ἂν ἡ ἐποχὴ τοῦ Σολωμοῦ δὲν ἔχη νὰ δείξῃ πνευματικὸ μεγαλεῖο παρὰ μὲ πολλὸν λίγους ἀντιπρόσωπους, ὅπως εἶναι ὁ Σπύρος Τρικούπης, ὁ Ἄντρο. Κάλβος, ὁ Γ. Τερτσέτης καὶ κάνα-δυὸ ἄλλοι ἀκόμη, αὐτὸ δὲ θὰ πῇ πῶς ἡ Ἐπανάσταση τοῦ 21 δὲ συντάραξε τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα γιὰ νὰ γεννηθοῦν καὶ ἀνάλογα ἔργα. Ἐντε νὰ εἶναι τέτοιοι οἱ γραμματιζοῦμενοι τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ὥστε νὰ πνίξουν τὴν ἀληθινὴ φωνὴ τῆς καρδιάς τους καὶ τῆς ψυχῆς τους μὲ τὴ θεληματικὴ ὑποταγὴ τους στὴν ἀρχαία γραμματικὴ καὶ στὴ νεκρὴ γνῶμη, ὅτι ὁ ξαναγεννημὸς θὰ φανῇ πρὸς ἑτελειωμένους μὲ τὴν προσκόλλησιν στὴν παλιὰ προνομικὴ δόξα καὶ μὲ τὴ μίμησιν τῆς γλώσσας καὶ τῆς σκέψης τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, γωοῖς νὰ κάνουν καὶ δημιουργικὴ τὴ μίμησιν αὐτὴ καὶ γωοῖς νὰ νοιώθουν πῶς νὰ νοσηματοποιήσουν τὴν ἀρχαία σκέψιν.

Ἀκόμα δὲν εἶχε πάψει τὸ ντουφέκι κ' ἡ λευτερίαν δὲν ἦταν ποῦνα βεβαιωμένο καὶ δικὸς οἱ σῶσις κ' οἱ λόγοι θυσιάσαν τὴν πολιτικὴν πνευματικὴ ἀξία τους — ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ἦταν αὐτὴ — καὶ πολιτικῶς στυγνὴς σὲ σὺνθήσας ποῖς ἀπὸ τὰ τοιαῦτα συστήματα τῆς Ἀριστοτελικῆς πολιτείας ταιριάζει στὴν Ἑλλάδα, θαμμένο μὲ τὴ φιλοσοφικὴ ὑποστήριξιν τοῦ Στανειοῦ σοφοῦ. Τέτοια καιώματα δὲ υποπόσανε βέβαια παρὰ νὰ σκοτώσουν τὸ πνεῦμα τῶν νοσηματοποιούμενων καὶ νὰ μαράνουν τὸ αἶσθημά τους. Κ' ἔτσι ποῖν ἀνδρὶν πάσῃ ὁ ἀνῶνας ὁ ποανιατικὸς γιὰ τὴν ἀληθινὴν λευτερίαν καὶ ὁλὴς τέλειωσεν ὁ πόλεμος· ἤθε ἡ πατριωτικὴ ποίηση ὑπόσχεσε νὰ πάσῃ σφερόν καὶ νὰ πετᾷ: Χαμοσεονότανε μὲ τὴ σπινθηροειδένη πρὸς ὁλὴν τῶν Σοφιστῶν καὶ τῆς σιντακτικῆς τῆς Μά δὲ λαὸς, νιώθοντας πρὸς ὁλὴν τὸ μέγα τὸ ἔργο, ἔβλεπε φυσικὰ τὴν πᾶντοσφίαν του, τὴ δόξα του, τὴ λευτερίαν του, μὲ ναισιόσια δημοτικὰ τραγούδια, κ' ἔδινε στὴν πατριωτικὴ ποίησιν τὴν υποστή. ποῖ τῆς ταίριαζε. Καὶ βλέπουμε τὸ μοναδικὸν στὴν ἱστορίαν τῶν νοσημάτων φαινόμενο νὰ πλάθῃ ὁ λαὸς τὴν φιλοσοφίαν τοῦ ἔθνους τοῦ κ' ὅνι οἱ διαλεγτοὶ τοῦ, ποῖ δὲν ἔχανε κανὲν τὴ δύναμιν νὰ νοιώσουν, ὅτι πρέπει ν' ἀκο-

λουθήσουν αὐτοὶ τὸ λαὸ, ἀφοῦ δὲ μποροῦσαν νὰ τοῦ γίνουν ὁδηγητὲς του.

Μονάχα ὁ Σολωμὸς ἔνοιωσε τὴν ἀλήθειαν τούτη. Καὶ γι' αὐτὸ ἐβάδισε πρῶτα πλάι μὲ τὸ λαὸ κ' ὕστερα θέλησε νὰ τοῦ δείξῃ τὸν ἀληθινὸν δρόμον καὶ νὰ τοῦ γίνῃ πιστὸς καὶ ἱκανὸς ὁδηγός του. Ἐνοιωσε ὅλο τὸ νόημα τῆς Ἐπανάστασης, τὸ ἔκλεισε μέσα στὴν ψυχὴ του, καὶ γι' αὐτὸ ἔγινε ὁ πραγματικὸς ἀντιπρόσωπος τῆς πνευματικῆς λευτεριάς. Ὑψώθηκε ἴσαμε τὴν ἰδέαν τῆς Ἐπανάστασης κ' ἡ μοῦσα του ἔγινε ὁ πιστὸς ἀντίλαλος τῆς γενικώτερης σημασίας τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὸν ξεσκάδωμό. Ἐπρεπε νὰ λευθερωθῇ καὶ τὸ πνεῦμα γιὰ νὰ φανῇ τέλει ὁ σκοπὸς καὶ τ' ἀποτέλεσμα τῆς Ἐπανάστασης. Τὸ ἔθνος ἄργησε νὰ τὸ νοιώσῃ. Μὰ ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ τὸ ἔνοιωσεν ἐμπῆκε στὸ δρόμον, ποῦ τοῦ ἀνοιξεν ἐκεῖνος. Καὶ νὰ γιατί μπορεῖ κανεὶς νὰ λέῃ σήμερον ὅτι ὁ Σολωμὸς εἶναι ὁ πρὸ ἀληθινὸς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐπανάστασης.

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

ΣΦΑΛΛΟΥ

ΕΛΛΑΔΑ

(Ἐνα χορὸν ἀπὸ τὸ δράμα «Ἑλλάδα»),

Ἐκεῖ ὅπου τὰ βράχια τριγυρίζουν τὸ πέλαγον τοῦ Αἰγαίου καὶ ἀντιλαλοῦνε τὰ πολεμῶντα τραγούδια ἀνθρώπων λευτέρων, ἐκεῖ θέλω νὰ τρέξω διαλαλητὴς θορυβώδικος τῆς Νίκης...

Ἀκούτε τὴν παντοδύναμην προή; Κάτω ἀπὸ τὴς Ὀρφικῆς στοργῆς ξεπηδάνε τὰ τιπάνεια τειχία μὲς ἀπὸ τὰ συντρίμια τους. Τὰ σκεδωμένα τῆς Σκλαβιάς κόκκαλα ἀναιτριχιάζουν. Τὸ Ἄσπος, ἡ Κόρινθος, ἡ Κρήτη ἀκούνε καὶ ἀντιλαλοῦνε τὴν Ἀρμονίαν, οἱ δαίμονες κ' οἱ νεράιδες ἀπὸ τοὺς θρόνους τους ποῦ ὑψώνονται ἐπάνω στὰ βουνά...

Ἐναγεννιέται ἡ μενάλῃ ἐποχὴ τοῦ κόσμου. Ὁ νοσητὸς αἰῶνας ξαναγεννιέται. Ἑλλάδα καινούρια λαμπερὴ ἀνασηκώνει τὴς αἰθέριες κορφές της. Μὴ Ἀργὼ πρὸς περὶ φανῇ σκίζει τὴ θάλασσαν φέροντας καινούργιο θησαυρό. Ἐνας νέος Ὀρφέας τραγουδεῖ ἀκούη... Ἀκούη μὴ φοῦδ ἓνας νέος Ὀδυσσεὺς ἀφίνει τὴν Καλυψὶν γιὰ νὰ νοήσῃ στὴν πατρικὴν τὴν γῆρα. Θὰ λάμψῃ ἄλλη Ἀθήνα καὶ τοὺς μελλομένους αἰῶνες θάφῃ κληρονομία τὴ λάμψῃ της ποῦ ξεπροβάλλει καὶ πάλι...

Ο ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΣ ΚΛΕΦΤΗΣ

Γιὰ ἰδέξ τον τὸν ἀμάραντο σὲ τί γκρεμνὸ φιντρώει! Τὸν τρών τὰ λάφια καὶ ψοφᾶν, τὰρκοῦδια κ' ἡμερόνουν Νάχε τὸν φάη κ' ἡ μάνα μου νὰ μὴ εἶχε κάμη ἐμένα! Κι' ἂν μ' ἔκαμε, τὴ μ' ἤθελε, κ' ἂν μ' ἔχει, τὴ μὴ θέει, Ποῦ ἐγὼ στὰ ξένα περπατῶ, στὰ ξένα παραδέρνω; Τὸν ὕπνο δὲν ἐγύρτασα, τὴς νύχτης δὲν κοιμᾶμαι, Τὸ χέρι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθὶ μου στρώμα Καὶ στὸ προσκεφαλᾷ μου κοιτάει ἀνκαλισμένο. — Μὴ μὲ μαλόνης, βοῆ που' ἴ, καὶ βοῆ καὶ οὐ που' ἄχι. Ἐνὼ τρεῖς μῆνες θὰ εἶμαι ἐδῶ, κ' ἂν ἔσπερα θὰ φύγω. Τὸ Μᾶν καὶ τὸ Θεοιστὴ κ' οὐδ' ὅν τὸν Ἀλωνάρη, Κι' ὅστερα φεύγω, βοῆ πουλί, στὸν τόπον μου πηγαίνω Κι' ἔλα καὶ οὐ στὸ ντόπο μου, νὰ ἰδῇς τοὺς ἐδικούς μου Πῶς δέχονται, πῶς χαίρουνται τὰ ξένα τὰ πουλάκια.

Ἀπ' τὴν ἀνέκδοτη Συλλογὴ Γ. Γ. Θεοδωροπούλου.